

EEN WOORD TOT DE KLEINE BOEREN.

**Het landbouw-program
van de S. D. A. P. voor de
a.s. Kamerverkiezingen**

door

W. VAN DER SLUIS, Almelo.

1922

**Uitgave N.V. Boekhandel en Uitg.-Mij. „Ontwikkeling”
Paleisstraat 43 - Telefoon 6243 Noord - Amsterdam.**

HET LANDBOUW-PROGRAM VAN DE S. D. A. P. VOOR DE A. S. KAMERVERKIEZINGEN

DOOR

W. VAN DER SLUIS.

TOT WIE DEZE BROCHURE SPREEKT.

In deze brochure worden in het kort de eischen toegelicht, die bij de komende Kamerverkiezingen door de sociaal-democraten worden gesteld ten aanzien van den landbouw.

Laat ik dadelijk zeggen, dat ik niet de geringste hoop heb, dat dit program de instemming verwerft van de groote, kapitaalkrachtige boeren en van de groot-grondbezitters. Integendeel, ik ben er van overtuigd, dat zij zich met alle middelen — eerlijke en oneerlijke — tegen dit program zullen verzetten. En wanneer zij enkel en alleen letten op hun eigen belang, dan hebben ze gelijk, want dit program brengt hun geen stoffelijk voordeel; integendeel, het tórnst aan de bevoorrechte positie, die zij in deze wereld ten koste van de kleinere boeren innemen.

Maar wel heb ik hoop, dat dit program de instemming heeft van het verst-ziende deel der kleinere boeren, waaronder ik versta de kleine eigen-boeren met of zonder hypotheek en de pachters.¹⁾

De andere politieke partijen bevljhtigen zich een landbouw-program samen te stellen, dat èn de groote èn de kleinere boeren bevredigt. Dit kan alléén, wanneer deze beide groepen gelijke belangen hebben. Ik zal echter in dit boekje uitvoerig aantóonen, dat de beide, door mij aangeduide, groepen, verschillende belangen hebben en dat men heeft te kiezen tusschen de belangen van de kleinén en die van de grooten. Twéé heeren dienen gaat nu eenmaal niet.

¹⁾ Van denzelfden schrijver verschijnt een brochure: »De tuinders en kweekers en het landbouw-program van de S. D. A. P.«

DE KLEINE EIGEN BOEREN.

Gedurende en na den oorlog is het aantal kleine eigenboeren sterk toegenomen. Niet altijd heeft de boer voor zijn plezier en met instemming zijn boerderij gekocht. Meestal werd hij min of meer gedwongen. De eigenaar toch kreeg in de gaten, dat de landprijzen hoog waren en dat ze waarschijnlijk nooit weer zóó hoog zouden worden. Hij vond dat het meest geschikte tijdstip om zijn land te verkoopen en hij zeide tot zijn pachter:

— Je kunt 't land koopen of je moet met 1 Mei vertrekken.

Maar wat moet de pachter, wanneer hij weg moet? Als hij elders een boerderij gaat koopen, is hij ook duur uit en als hij er een wil huren, dan vindt hij twintig concurrenten, die tegen mekaar opbieden.

Zóó is het gekomen, dat menig pachter eigen boer is geworden.

Men denke echter niet, dat dit zijn positie heeft verbeterd. Het weinigje geld, dat hij gedurende den oorlog op zij heeft kunnen leggen, heeft hij gebruikt om een deel van de koop-som af te doen, terwijl hij voor de rest op hypotheek was aangewezen. Dat dit niet in geringe mate geschiedde, moge blijken uit de volgende cijfers. In 1912 rustte op de landelijke eigendommen in Nederland een hypotheek van 64 miljoen gulden, in 1920 was het aangegroeid tot 168 miljoen. En het waren vooral de boeren van de magere zandgronden, die hypotheek moesten nemen: in Brabant steeg de hypotheek van 3 op 9 miljoen gulden, in Overijsel van 3 op 20 miljoen.

En thans zitten deze menschen met de gebakken peren. Wanneer de tijden achteruit blijven gaan, zal er menig boerderijtje uit nood moeten worden verkocht. En dan zal de oude eigenaar zijn voormalige bezittingen voor een krats terugkrijgen.

De gróóte man is er wèl bij gevaren.

En de kléine man heeft het loodje gelegd.

DE PACHTERS.

Van de ruim 200.000 boerderijen, die er in Nederland zijn, worden er meer dan 100.000 gepacht; het pachtwezen is dus wèl uitgebreid. Vóór den oorlog breidde het zich zelfs regel-

matig uit en de waarschijnlijkheid is groot, dat ná de onderbreking tijdens den oorlog, de uitbreiding wederom zal dóórgaan.

Welnu, wat is het leed van deze uitgebreide groep pachters?

De pacht. Bij het pachten van boerderijen is een moordende concurrentie: de vraag is veel grooter dan het aanbod. Een gevolg daarvan is, dat de pacht over het algemeen veel te hoog is. Nu kan men zeggen: de boer moet niet zooveel pacht toezeggen, hij moet wijzer zijn. Professor Diepenhorst schrijft een mooi artikel in het orgaan van den Christelijken Boerenbond over het onderwerp „Om de boerenziel”. In dat artikel looft hij de vele deugden van den boer, maar als hij het heeft over de pacht, dan spreekt hij over een „merkwaardige zorgeloosheid”. Maar dat is onzin. De boer belooft niet zoo'n hooge pacht voor zijn plezier, maar de omstandigheden dwingen hem. Hij heeft zijn vee, zijn werktuigen; hij móet een boerderij hebben, want anders is zijn heele kostwinning naar de maan en bovendien zóu hij zijn inventaris van de hand moeten doen. Dat gáát nu eenmaal niet. En dáárom biedt hij meer dan met een redelijk bestaan is overeen te brengen. Wanneer men na afloop van een verpachting kon lezen in de ziel van den boer, dan zou men daarin niet lezen: zorgeloosheid, maar: angst voor de toekomst, wanhoop. Maar de man kón niet anders: de maatschappelijke omstandigheden waren sterker dan hij.

Wij, sociaal-democraten, hebben in ons program voor de verkiezingen gezet:

„De vaststelling van de pacht is onderworpen aan de beslissing van een pachtcommissie”.

Het spreekt vanzelf, dat de groote man tégen deze regeling van de pacht is, maar de kleine boer moet er vóór zijn, want ze beschermt hem.

Men zal deze bepaling in geen enkel ander politiek program aantreffen.

Waarom niet?

Omdat de andere partijen beider belangen — die van eigenaar en pachter — willen behartigen, hetgeen in de practijk hierop neerkomt, dat met de belangen van den kleinen man geen rekening wordt gehouden.

De voortzetting van de pacht. Het is voor den pachter een doorlopende kwelling, dat hij niet weet of hij na afloop van de huurjaren kan blijven. Ook weet hij niet of hij dan meer huur zal moeten betalen. Hij werkt als een paard, hij brengt zijn boerderij vooruit, maar de eigenaar is de éenige, die vaststelt of hij vertrekken moet en of de pacht zal worden verhoogd.

Deze onzekerheid, die dikwijls het leven van den pachtboer vergalt, is onduldbaar. Dáárom heeft de S. D. A. P. op haar program gezet:

„De voortzetting van de pacht is onderworpen aan de beslissing van een pachtcommissie”.

Wederom spreekt het vanzelf, dat de eigenaar tégen deze bepaling is en wederom heeft men hier de verklaring van het feit, dat de andere politieke partijen, die de belangen van eigenaren en pachters zeggen te willen behartigen, dit niet op hun program kunnen zetten. Want de practijk van de behartiging van áller belangen is steeds, dat de kleine man aan het kortste touwtje trekt.

Verbeteringen aan de boerderij. Wanneer de boer na afloop van de huurjaren moet vertrekken, krijgt hij geen vergoeding voor de verbeteringen, die door zijn toedoen aan de boerderij zijn aangebracht. Dat is een schreuwende onbillijkheid, want dan steekt de eigenaar de vruchten van ander-mans arbeid in den zak. Ik geef een voorbeeld, dat door iederen boer met honderd uit zijn omgeving is te vermeerderen. In de gemeente Lonneker kocht vele jaren geleden een Tweën-sche rijkard een boerderijtje van pl.m. 10 H.A.; hij betaalde daarvoor *f* 1600.—. Het huis was bouwvallig en hij bouwde er een nieuw huis op voor *f* 2400.—. De pachter ging met moed aan den arbeid; hij werkte van den vroegen morgen tot den laten avond; hij bracht ieder jaar een stukje hei in cultuur; zijn vrouw zwoegde mee en de kinderen gingen op 12-jarigen leeftijd naar de fabriek, waardoor de vader iets ruimer in de centen kwam en zijn boerderijtje vlugger, met kunstmest, enz., kon vooruit brengen. En hij had dan ook zoo langzamerhand een boerderijtje, dat gezien kon worden. Toen kwam in 1920, toen de prijzen hoog waren, de eigenaar en zei: — Jansen, de plaats wordt verkocht.

En de plaats werd verkocht voor *f* 21.000, maar Jansen werd géén eigenaar, maar zijn geld zat in den grond....

Wie, als ik, de wanhoop heeft gezien van den man, die op zijn levensavond tot de ontdekking komt, dat hij zijn heele leven lang heeft gewerkt voor den landheer, die zet, gelijk de S. D. A. P., in het verkiezingsprogram:

„De schadeloosstelling aan den vertrekkenden pachter is onderworpen aan de beslissing van een pachtcommissie”.

Maar.... de eigenaar is tégen een dergelijke regeling en dáarom vindt men dezen, door elken pachter begeerden maatregel, niet in het program van de andere politieke partijen.

Vele boeren hebben de gewoonte af te geven op den „stadsman”. Dat is dom. De boer kan nog veel van den stadsman leeren. Deze heeft reeds langen tijd een huurcommissie, die hem beschermt tegen te hooge huren. Daar waren de eigenaren van de huizen ook op tegen, maar de stadsman speelde zóó op zijn poot, dat de regeering niet langer dorst te weigeren. Ook de boer kan een en ander bereiken, mits hij weet, wáar zijn vijand zit. Tot dusverre zagen vele boeren hun vijand in den stadsman. Maar dat is mis. Zijn vijand is: de rijke boer, de groot-grondeigenaar, die strijken gaat met de vruchten van zijn arbeid. De tegenstelling is op het platteland dezelfde als in de stad: kapitaal en arbeid. Zoolang de kleine boeren in den kapitalist hun vriend zien, die dezelfde belangen heeft als hij, zoolang zullen zij nooit verlost raken uit de benarde positie, waarin zij thans verkeerem.

KAPITAAL EN ARBEID.

Het is zóó noodzakelijk, dat de kleine boer doordrongen is van de tegenovergestelde belangen van den grooten en den kleinen man, dat ik er nog enkele woorden aan wensch te wijden. Ik zal dat doen aan de hand van de practijk, waarbij ik tevens gelegenheid zal vinden duidelijk te maken, dat 't program van de S. D. A. P. geheel afwijkt van dat van andere politieke partijen.

De pachtwet. De regeering is gekomen met een pachtwet, waaronder ze verstaat een regeling, waarbij de pachter recht

heeft op een redelijke vermindering van de pacht, wanneer door buitengewone omstandigheden de opbrengst van het bedrijf niet meer bedraagt dan twee derden van hetgeen bij het aangaan van de pacht kon worden verwacht.

Dat is mooi en juist datgene, wat de pachters begeeren. Reeds in 1911 heeft het nu overleden sociaal-democratische Kamerlid Helsdingen — tevergeefs — iets dergelijks voorgesteld.

En toch is de voorgestelde pachtwet niets dan een schijnbeweging, wanneer niet gezorgd wordt, dat de boer als een onafhankelijk man tegenover den landheer staat.

De pachter krijgt nu het recht zijn landheer voor den rechter te dagen en schadevergoeding te eischen.

Maar dat dóet de pachter niet. Hij dúrft het niet. Want áls hij het doet, dan is zijn landheer ontstemd en hij loopt kans, dat hij na afloop van de huurjaren vertrekken moet of dat hij in pacht verhoogd wordt.

Zal deze wet, die met den weidschen titel van pachtwet wordt aangeduid, iets te beteekenen hebben, dan moet de pachter als een vrij man tegenover den landheer staan. Deze „pachtwet” heeft waarde, wanneer de bepaling van de pacht-som en de pachtverlenging aan de beslissing van een pacht-commissie is onderworpen. Dán kan de pachter zijn landheer in de oogen zien. Nú is die heele pachtwet een slag in de lucht.

Wederom spreekt hier de tegenstelling van belangen van groot en klein. Zoolang de kleine boer dat niet inziet, zal hij door den landheer worden getrap en gevild.

De jachtwet. Wel nergens komt het verschil in belangen tusschen kleinen en grooten sterker uit dan op het gebied van de jacht. De boer ziet met leede oogen, dat het wild de vruchten van zijn arbeid wegvreet en den grondeigenaar, den jager, is niets dierbaarder dan dat wild. De boer wil het wild opgeruimd zien, omdat het zijn belangen schaadt, de jager wil het wild beschermd zien, omdat het zijn jachtbelangen dient. Het is bekend, dat de huidige jachtwet zich vierkant plaatst aan de zijde van den jachtliefhebber, van den grooten man.

Maar onze regering heeft een nieuw ontwerp op de jacht-

wetwet voorgesteld. En onder het mom van den landbouw te willen beschermen, stelt zij bepalingen voor, zóó huichelachtig, dat het ook den domsten boer duidelijk moet zijn, dat hij in 1918 een stomme streek heeft uitgehaald, toen hij door het uitbrengen van zijn stem een dergelijke regeering mogelijk maakte.

Laat ik iets van het ontwerp zeggen.

Er staat in art. 53, dat voortaan het vangen of dooden van wilde zwijnen, konijnen en ander schadelijk gedierte onbeperkt geoorloofd is voor den gebruiker van den grond. Prachtig, zal de pachter zeggen, dát was het nu juist, wat ik begeerde. Maar dan komt het: men mag geen gebruik maken van strikken en ook niet van een geweer.

Waar ziet de regeering de boeren voor aan, zou ik willen vragen.

In het ontwerp wordt voorgesteld, dat de boer recht op schadevergoeding zal hebben, wanneer het wild zijn oogst opvreet. Prachtig, zal wederom de boer zeggen, wèl wás het nóg beter, dat de schade werd voorkomen, maar gezien bij de regeling van thans is het een vooruitgang:

Maar nu komt de huichelarij weer.

De boer moet zich wenden tot den rechter, waar hij een eisch tot schadevergoeding tegen zijn landheer moet indienen. Maar wederom (zie de pachtwet, bl. 6) zeg ik: dat dóet de pachter niet, dat dúrft hij niet, want daarmee ontstemt hij zijn landheer en dat kan hem duur kómen te staan.

Maar neem aan, dat de boer de stoute schoenen aantrekt. Dan moet hij o.a. in de vordering mededeelen (art. 63): de plaats, waar het wild, dat de schade toebreacht, . . . t h u i s h o o r t.

Is het niet ongehoord, vraag ik. En is het den kleinen boer niet duidelijk, dat hij niets heeft te zeggen en dat hij geregeerd wordt door den grooten man, dien hij, Godbetert, zelf heeft helpen kiezen?

De S. D. A. P. heeft in haar program geplaatst:

„Het jachtrecht aan den grondgebruiker”.

Dát is het, wat de boer wenscht. Reeds in 1904 heeft het soc-dem. Kamerlid Helsdingen krachtige maatregelen bepleit, maar dat kan niet zonder den grondeigenaar onaan-

naam te zijn. En dáarom zal men op tal van liberale en christelijke programma's dezen eisch missen. Oók zal men hem tevergeefs zoeken op het program van den Plattelanderbond.

* * *

Er gaapt dus een onoverbrugbare kloof tusschen den kleinen boer en den kapitaalkrachtigen landbouwer. Ik zeg daarmee natuurlijk niet, dat ze in geen énkél opzicht dezelfde belangen hebben. Beiden zijn er bij gebaat, dat geen droge zomer den oogst verschroeit, dat de vruchten niet worden verwoest door den hagelslag en dat hun gronden niet worden bedreigd door overstroming. Maar indien de belangen dezelfde zijn, liggen zij méestal buiten het bereik van de menschelijke hand.

Zoodra echter de menschelijke wil iets vermag, loopen de belangen uiteen.

Wanneer door coöperatieve vérkoop van de voortbrengselen van het bedrijf of door coöperatieve áankoop van landbouwbenoedigheden de uitkomsten hooger worden of wanneer door het gebruik maken van de resultaten der landbouwwetenschap de opbrengst wordt bevorderd, dan zijn dat voor den pachter slechts twijfelachtige voordeelen, want zoodra de pacht moet worden verlengd, wordt met de gunstige resultaten rekening gehouden en vloeien de geldelijke voordeelen voor het overgrooté deel in den zak van den grondeigenaar. Zelfs omhoog gaande prijzen komen slechts tijdelijk den pachter ten goede en zoodra ze omlaag gaan, moet hij, zooals nu, de overgespaarde centen aan den landheer afstaan.

De S. D. A. P. stelt zich dan ook niet tevreden met de bovengenoemde eischen.

Het is den lezer bekend — en het blijkt uit het program —, dat de S. D. A. P. nóg iets wil, dat van veel verdere strekking is, n.l. de socialisatie van den grond, d.w.z. het gemeenscháppelijk bezit en niet, gelijk thans, het privaatbezit.

In de volgende bladzijden wil ik probeeren den lezer duidelijk te maken, hoe de S. D. A. P. zich die socialisatie voorstelt en waarom ze door den kleinen boer met beide handen moet worden aangegrepen om aan den klauw van het kapitalisme te ontkomen.

DE SOCIALISATIE.

Ik verzoek dan den lezer mee te gaan naar den kop van Overijsel. Daar vindt men een uitgestrekte wildernis, land en water, maar meestal water, waar men te midden van een oneindige stilte den kooiker naar zijn eendenkooi ziet varen. In den loop van honderden jaren is deze wildernis, ten gevolge van ondoelmatige vervening, ontstaan. Maar de grond is vruchtbaar; den vorigen zomer, toen de zandgronden wit en dor waren van een verzengende zon, vond men daar, in de polders van de gemeente Steenwijk, malsche weiden en kostelijk vee. Het ligt dan ook in de bedoeling, van deze woestenijs land te maken, dat de boer zoo goed kan gebruiken. Het waterschap Vollenhove heeft reeds, met subsidie van de regeering, tusschen Blokzijl en Vollenhove een stoomgemaal geplaatst, dat het water op peil kan houden. Het waterschap heeft omtrent de verdere wijze van handelen een rapport laten uitbrengen door een ingenieurbureau en door de Nederlandsche Heidemaatschappij. En in dat rapport lees ik, dat de gang van zaken de volgende dient te zijn:

1. Het waterschap maakt 7 polders, waarvan de gezamenlijke oppervlakte 13.000 H.A. bedraagt.

2. De grond wordt door het waterschap ontgonnen, zoodra de polders klaar zijn.

3. Zoodra de grond ontgonnen is, wordt hij verkocht, waarbij rekening is te houden met de wenschen van de voormalige eigenaren.

De lezer zal mij toestemmen, dat dit de gewone gang van zaken is; aldus is het elders ook gegaan.

Ik wil echter aantoonen, dat deze gang van zaken aanlokkelijk is voor den man met geld en volkomen verwerpelijk voor den boer zonder geld.

Wanneer de grond in orde is, is de kostprijs per H.A. (in den polder Roekebos):

onteigening	f 300.—
ontginning	„ 700.—
	<hr/>
	f 1000.—

Daar komt dan nog jaarlijks, na een te verwachten subsidie van het Rijk, f 20.— per H.A. aan polderlasten bij.

Kan nu de kleine boer daarvan profiteeren? Ik neem aan, dat hij een boerderijtje begeert van 8 H.A. Dan moet hij voor den grond *f* 8000.— betalen, terwijl een heel eenvoudig boerenhuis allicht *f* 5000.— kost. Hij moet dus de beschikking hebben over *f* 13.000.—, hetgeen voor de meesten van hen, ook als ze hypotheek nemen, volkomen onmogelijk is. Zij visschen achter het net en de man met geld gaat met de kluif strijken. Toen de grond zoo goed als niets opbracht, mocht de kleine man hem bewerken, nu hij vruchtbaar is en dankbaar, gaat de groote man er mee heen. Men zal het verschijnsel zien, dat groote boeren uit Groningen en Friesland zich meester maken van den grond. Er zal welvaart heerschen in de rondte en de voormalige boertjes en visschers zullen als landarbeider, als proletariër bij de groote boeren mogen werken.

Ziet, dáarom is deze manier van doen voor den kleinen boer onaannemelijk.

Wij, sociaal-democraten, stellen dan ook een andere handwijze voor: de gemeenschap wordt bezitster van de gronden; zij legt de polders aan en ontgint den grond. Wanneer dat geschiedt is, zet ze op elke 5 of 8 of 10 of 15 H.A. (over de grootte is te spreken) een boerderij. En dan komt er op elke boerderij een pachter of een bedrijfsboer. Dan kunnen de kleine boeren ook meedoen; dan komt niet diegene op de boerderij, die het meeste geld heeft, maar hij, die het meeste verstand heeft, hij zij dan groote boer, kleine boer of landarbeider.

De lezer voelt wel, dat de man met geld zich met hand en tand tegen de door ons voorgestane regeling zal verzetten, want de kans is groot, dat de kluif hem ontgaat. En aangezien de landbouwbladen vervuld zijn van den geest van den grooten boer, honen zij de socialisatie en geven den lezer een kijk op de zaak, die onjuist is.

Maar ik zou willen vragen of de kleine boer zich moet verzetten tegen de socialisatie: voor hem toch is het de éenige manier om op behoorlijke wijze boer te zijn. Nu is hij niet veel meer dan een werkdier, dan kan hij mensch zijn. Ook de boeren, waarover ik sprak op bl. 2 vragen zich eens af of zij niet gebaat zouden zijn bij hetgeen de sociaal-democra-

ten willen. En ook de landarbeiders met helderen kop stellen zich die vraag eens.

* * *

De socialisatie van den bodem is niet het werk van één dag; het is een geleidelijk proces. Men vraagt dus: wat komt het eerst aan de beurt, wat daarna. Ons landbouw-program geeft daarop antwoord; in de eerste plaats komen in aanmerking:

„gronden, die door gebrekkige afwatering of door nalatigheid der eigenaren minder productief zijn dan mogelijk is”.

Van gebrekkige afwatering gaf ik reeds een voorbeeld bij het bespreken van het waterschap Vollenhove. Overal in Nederland vindt men dergelijke gronden; in Overijsel alléén reeds meer dan 20.000 H.A. (buiten het bedoelde waterschap). Het komt dagelijks voor, dat een boer zich afslooft om zijn van nature dorren en ondankbaren akker tot vruchtbaarheid te dwingen, terwijl naast zijn deur de kostelijkste grond ligt, die niets of zoo goed als niets opbrengt, omdat de afwatering niet deugt of omdat de eigenaar te „beroerd” is om er iets aan te doen.

Van den onwil van den eigenaar nog een korte toelichting.

Het zijn vooral de groot-grondeigenaren, die zich niets van den grond aantrekken. En onder hen is het in het bijzonder de landadel, die nog steeds schijnt te meenen, dat God de wereld heeft geschapen voor hen en voor hen alléén.

Zoo denk ik, om maar één voorbeeld te noemen, aan de talrijke baronnen Van Harinxma thoe Slooten, waarmee de provincie Friesland gezegend is. De landerijen langs het riviertje „het Koningsdiep”, die voor een groot deel in hun bezit zijn, zijn zeer wildrijk, want zij dragen zorg voor een overvloedigen wildstand. Zij zelf schieten niet meer dan met een goeden wildstand is overeen te brengen en hun talrijke jachtopziensers worden betaald naar gelang van het aantal processen-verbaal, dat ze opmaken wegens strooperij. Ieder verbaal, dat op strooperij betrekking heeft, wordt door den kantonrechter . . . een baron Van Harinxma thoe Slooten . . . met de meeste zorg bekeken. Gaat de strooper in hooger beroep, dan vindt hij aan de rechtbank wederom een baron

Van Harinxma thoe Slooten tegenover zich. En doet hij moeite om in het bezit te komen van een „buitengewone vergunning”, ingevolge de Jachtwet, dan komt hij terecht bij den commissaris van de Koningin, die eveneens luistert naar den naam van baron Van Harinxma thoe Slooten.... Ja, ja, de groote heeren weten wel, waar Abraham de mosterd haalt.

Welnu, de gebruikers van deze landerijen (en de niet-adellijke eigenaren) hebben reeds meermalen pogingen aangewend om in de plaats van het Koningsdiep, dat voor de afwatering volkomen ongeschikt is, een kanaal te krijgen. Dan zou de afvoer van het water afdoende kunnen worden geregeld, dan zou er aanvoer van mest (vooral klei, waarop deze landerijen zoo dankbaar reageeren) kunnen plaats vinden, dan zou het vervoer van de opbrengst dezer gronden goedkoop kunnen geschieden; in één woord, dan zou de streek uit haar isolement verlost zijn en zouden talrijke boerderijen kunnen verrijzen, waar thans de hazen en de herten hoogtij vieren.

Maar... de baronnen verzetten zich hier hardnekkig tegen. Zij willen geen vruchtbare landstreek, waar het wild zou verdwijnen. Zij willen de wildernis, waar ze hun jachtgevoelens kunnen bevredigen. Want niets gaat hun boven de jacht.

En daarom en daarom alléén ligt tot op den huidigen dag deze van nature zoo vruchtbare streek woest en verlaten...

Dit is één voorbeeld, maar in elke provincie is het met tientallen te vermeerderen.

Al deze gronden, zegt ons program, moeten zoo gauw mogelijk worden gebracht in handen van de gemeenschap, opdat er boerderijen worden gebouwd en de boeren worden geholpen.

Is dit nu zóó verwerpelijk?

Ja zeker, voor de baronnen is de maatregel onaannemelijk! Maar voor de kleine boeren?

Verder komen in aanmerking de

„woeste gronden, die voor ontginning of bebossing in aanmerking komen”.

Tegenwoordig hangt de ontginning en bebossching van toevallige omstandigheden af: als de eigenaar lust heeft, dan gebeurt het en ontbreekt hem de lust, dan wordt het nage-laten. Niet het algemeen belang geeft den doorslag, maar persoonlijke liefhebberij.

Op deze manier worden dikwijls gronden in cultuur ge-bracht, die, wat hun samenstelling betreft, daarvoor niet in aanmerking kunnen komen; gronden, waarop vele zweet-druppels vallen, maar die den harden werker met grooten ondank beloonen. En vaak ook gebeurt het, dat gronden, die zich voor ontginning uitstekend leenen, woest blijven liggen, omdat de eigenaar aan alles, behalve aan ontginnen, denkt.

Voor ieder moet het duidelijk zijn, dat deze toestand on-houdbaar is. Wij, sociaal-democraten, stellen voor dien grond-te ontgeigen, te ontginnen voor zo over hij zich daarvoor leent, en boerderijen te stichten, waarop tal van boeren een behoorlijk bestaan kunnen vinden.

De eigenaar is daar natuurlijk fel tegen.

Maar hoe denken de kleine boeren daar over?

Ten slotte noemt ons program de:

„gronden, die niet door of vanwege den eigenaar wor-den bebouwd; gronden, die door overlijden van kinder-looze eigenaren vrij komen”.

* * *

Onze tegenstanders smalen, dat de gemeenschap er niets van terecht brengt. Er komt dan een ambtenaar uit Den Haag, zeggen zij, met een boord van een halven meter, maar zonder verstand van boerenzaken. Dat is natuurlijk dwaas-heid. Wanneer de gemeenschap eigenares is van de boerde-rijen, dan moeten deze worden geëxploiteerd door een pach-ter of door een bedrijfsboer, die belang heeft bij de uitkom-sten van het bedrijf. Het spreekt van zelf, dat deze menschen, die de leiding over de boerderijen hebben, de handen vrij moe-ten hebben en niet mogen worden gehinderd door lieden, die van „boeren” geen verstand hebben. Het beheer over al de boerderijen (in een bepaalde streek) dient te worden opgedra-gen aan een lichaam, waarin de boeren — de direct belang-hebbenden — ruim vertegenwoordigd zijn.

Zouden zij dat niet kunnen? Besturen zij hun coöperaties niet goed?

Maar in dat lichaam zouden ook vertegenwoordigers van de gemeenschap — de indirect belanghebbende — moeten zitten, om te waken tegen te sterk doorgevoerde groepsbelangen.

En allen moeten verstand hebben van landbouwzaken.

Hoort men echter onze tegenstanders, dan schijnt een dergelijk lichaam te zullen bestaan uit een stel ezels. De lezer vergete echter niet, wie dergelijke dwaze taal verkondigt.

* * *

Kleine boeren!

Gij klaagt over achterstelling bij den stadsman.

En volkomen terecht!

De stadsman werkt 8 uur per dag en gij van den vroegen morgen tot den laten avond. De stadsman verdient — in vele gevallen — een loon, dat het Uwe ver achter zich laat. De stadsman neemt vacantie en gaat uit; gij ploetert immer door op Uw boerderij.

Ik ben er mij volkomen van bewust, dat Gij niet meer met den stadsman kunt meekomen.

Maar er zit dikwijls wrok in Uw hart tegen den stadsman. En dat is mis!

Bij den platteländersbond spreekt die nijd, die afgunst zóo sterk, dat hij op zijn verkiezingsprogram zet: afschaffing van den 8-urendag.

Dat is dom!

Het moet niet Uw bedoeling zijn, den stadsman naar beneden te halen; gij moet probeeren Uw positie zoover omhoog te brengen, dat Gij naast hem staat.

En Gij zult dat bereiken, wanneer Gij de strijdwijze van den stadsman volgt.

Deze toch weet, wie zijn vijand is: de kapitalist.

En door middel van zijn organisatie, die hij sterk heeft gemaakt, bestrijdt hij dien vijand, zoo hard hij kan.

Maar Gij? Wat hebt Gij gedaan? Gij zijt lid van Uw landbouwgenootschap, waarin Uw vijand — de groote boer en de groot-grondeigenaar — óók zit en waarin Gij, kleine boer, niets te zeggen hebt. Gij leest het Landbouwblad, waarvan de kolommen worden gevuld door den grooten boer of door

een betaalde kracht, die van den geest van den grooten boer doortrokken is.

Neen! Wanneer Gij wat wilt bereiken, dan moet Gij zien, wat de stadsman ziet: de tegenstelling tusschen kapitaal en arbeid.

Wanneer Gij in deze lange winteravonden bij den haard zit en met zorg denkt aan de toekomst van U en Uw kinderen, dan moet Gij eens nadenken over de vraag, wat beter is:

een maatschappij als deze, waarin de grond en de hypotheek in handen is van particulieren, een maatschappij van onrecht en ellende voor de groote massa, dan wel

een maatschappij, waarin de grond — de bron van de welvaart — het eigendom is van allen en waarin de welvaart aan allen ten goede komt.

Ik twijfel er niet aan of Gij zult U dan uitspreken voor de socialistische maatschappij en Gij zult, als zoo meteen de stembus open gaat,

Uw stem uitbrengen op een sociaal-democraat.

ABONNEERT U OP

„HET VOLK”

DAGBLAD VOOR DE ARBEIDERSPARTIJ

HOOFDREDAKTEUREN:

Mr. P. J. TROELSTRA
en J. F. ANKERSMIT

BUREAUX:

KEIZERSGRACHT 376 - AMSTERDAM

25 ct. p. week of f 3.25 p. 3 maanden

Abonnementen worden eveneens aangenomen bij de Agenten van „HET VOLK” en de afdelings-besturen der S. D. A. P.

Georganiseerde Arbeiders!

HET GROOTSTE EN BESTE
ARBEIDERSNIEUWSBLAD VOOR

**Rotterdam, Schiedam, Dordrecht,
Delft, Gouda en omgeving**

is:

„VOORWAARTS”

Uitgebreide Nieuwsrubrieken.
Uitstekende Vrouwen-, Kinder-,
Scheepvaart- en Variarubrieken.

BUREAUX:

GEDEMPTE SLAAK 120 - ROTTERDAM

De Centrale Arbeiders- Verzekerings- en Dep. bank

